

Тильчик О. В.,

*доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри адміністративного права і процесу та митної безпеки
Університету державної фіскальної служби України*

Мердова О. М.,

*кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри адміністративно-правових дисциплін
Донецького юридичного інституту Міністерства внутрішніх справ України*

Тильчик В. В.,

*кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри адміністративного права і процесу та митної безпеки
Університету державної фіскальної служби України*

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СПІЛЬНИХ ПРОЕКТІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ З ГРОМАДСЬКІСТЮ ЩОДО СТВОРЕННЯ БЕЗПЕЧНОГО СЕРЕДОВИЩА

PROVISION OF JOINT PROJECTS OF THE NATIONAL POLICE OF UKRAINE WITH THE PUBLIC TOWARD THE CREATION OF A SECURITY ENVIRONMENT

У статті розкрито значення спільних проектів МВС України, зокрема Національної поліції України з громадськістю щодо створення безпечного середовища. Проаналізовано основні напрями зв'язку реформування системи Міністерства внутрішніх справ України, зокрема ліквідацію міліції та створення національної поліції, що позначилося на організаційно-правових засадах діяльності зазначених правоохоронних органів, їхній системі та структурі. Акцентується увага на тому, що національне правове забезпечення діяльності вищих навчальних закладів зі специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, не розглядає їх як елемент власне поліцейської системи, а відносить до системи МВС України. Констатується необхідність того, що міністерство і Міністр внутрішніх справ стали виключно політичними фігурами, які виступають лобістами і супервайзерами всіх підрозділів, які входять до системи МВС України. У свою чергу вищі навчальні заклади зі специфічними умовами навчання, що здійснюють підготовку поліцейських, незважаючи на такі зміни, залишилися у складі Міністерства внутрішніх справ України без урахування їхньої специфіки, яка виявляється в тому, що зазначені навчальні заклади здійснюють підготовку поліцейських, їхньому науково-педагогічному складу присвоєні спеціальні звання поліції (що не властиво для працівників МВС України), замовниками на підготовку фахівців є саме Національна поліція України. Враховуючи це, цілком логічним вбачається підпорядкування вищих навчальних закладів зі специфічними умовами навчання, що здійснюють підготовку поліцейських, саме Національній поліції України. У свою чергу повноваження Міністерства внутрішніх справ України щодо управління діяльністю вищих навчальних закладів зі специфічними умовами навчання, що здійснюють підготовку поліцейських, повинні бути суто координаційними. Під час реалізації спільних проектів варто врахувати положення, які визначають напрям позитивної реалізації передусім локальних проектів щодо створення безпечного середовища, а в подальшому підтримання їхніми територіальними громадами дає підстави їх переведення на національний рівень.

Ключові слова: МВС України, Національна поліція, спільні проекти, реформування, безпечне середовище, правоохоронна діяльність, послуги з безпеки особи.

The article reveals the importance of joint projects of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, in particular the National Police of Ukraine with the public in creating a safe environment. The main directions of communication of reforming the system of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, in particular, the elimination of police and the establishment of national police, which affected the organizational and legal basis of the activities of these law enforcement agencies, their system and structure. Attention is drawn to the fact that national legal support for the activities of higher education institutions with specific training conditions, which train police officers, does not regard them as an element of the police system, but refers to the system of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine. It is stated that the Ministry and the Minister of Internal Affairs have become exclusively political figures, acting as lobbyists and supervisors of all units that are part of the MIA of Ukraine. In turn, higher education institutions with specific training conditions that train police, despite such changes, remained in the Ministry of Internal Affairs of Ukraine without taking into account their specificity, which is manifested in the fact that these educational institutions train police, their scientific- the pedagogical staff has been assigned special police ranks (which is not peculiar to the employees of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine), and the National Police of Ukraine is the customers for the training of specialists. Given this, it is quite logical to submit to higher education institutions with specific training conditions that train police, namely the National Police of Ukraine. In turn, the authority of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine to manage the activities of higher education institutions with specific training conditions that train police officers should be purely coordinating. When implementing joint projects, the following provisions should be taken into account, which will determine the direction of positive implementation, first of all, of local projects for the creation of a safe environment, and subsequently, their support by territorial communities gives grounds for their transfer to the national level.

Key words: Ministry of Internal Affairs of Ukraine, National police, joint projects, reform, safe environment, law enforcement, personal security services.

Черговий етап реформ правоохоронних органів триває в Україні, привертаючи увагу широкого кола громадськості. На відміну від попередніх етапів, велика кількість як науковців, так і практиків, дотичних до правоохоронної діяльності, сформували бачення основних результатів такої реформи та усвідомлюють ускладнення, які є на шляху їх досягнення. Наголошуючи на найближчих завданнях перетворення сукупності правоохоронних органів з традиціями кран соціалістичного табору на ефективну систему суб'єктів, діяльність яких спрямована на забезпечення основних прав та свобод людини, маємо констатувати окремі успіхи і значну кількість проблем, які залишаються відкритими. Про це наголошують вітчизняні вчені: Н. Бортник, В. Бесчастний, В. Білоус, Т. Коломоєць, М. Коваль, О. Тильчик та інші.

При цьому вже на часі зацентувати увагу на першочерговості системного розв'язання питань забезпечення співпраці з громадськістю як під час підготовки власне якісних змін (зокрема, визначення їхніх векторів, засад), так і під час підготовки кадрів до правоохоронних органів, організації власне діяльності відповідно до визначених функцій як запоруки формування дійсно правової демократичної держави Європи. Навряд чи можна заперечувати важливість урахування прорахунків попередніх, часткових, інколи ситуативних змін, які не можливо повторювати в умовах очікуваних процесів реінтеграції територій України, які тимчасово є непідконтрольними. У зв'язку із вказаним визначення перспектив подальших реформаційних процесів має відбуватися під пильним контролем та за активної участі громадськості до всіх етапів. Пов'язаними із цими реформами є інші напрями адміністративної та інших реформ, зокрема, безумовно, освіти і науки, судової, контролюючих органів.

Одним із перших зазнали суттєвих перетворень організаційно-правові засади діяльності правоохоронних органів системи Міністерства внутрішніх справ України. Так, у 2014 році відбулася ліквідація міліції, створення Національної поліції України. Замість звичної для нашої держави трирівневої системи міліції нормами чинного законодавства закріплено дворівневий вертикальний зв'язок між супідлеглими підрозділами поліції на основі розподілу компетенції між ними. Сучасну систему Національної поліції України наразі складають: центральний орган управління поліцією та територіальні органи поліції [1].

Частиною 4 статті 13 Закону України «Про Національну поліцію» визначено, що у системі поліції можуть утворюватися науково-дослідні установи та установи забезпечення [1]. Національне правове забезпечення діяльності вищих навчальних закладів зі специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, не розглядає їх як елемент власне поліцейської системи, а відносить до системи МВС України.

Цілком виправданою є теза про те, що наразі вищі навчальні заклади зі специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських,

мають потрібне підпорядкування: Міністерству внутрішніх справ України, Національній поліції України та Міністерству освіти і науки через специфічність їхньої діяльності [2, с. 12].

У процесі реалізації Концепції першочергових заходів реформування системи Міністерства внутрішніх справ, трансформувалося основне призначення цього головного органу виконавчої влади, який став головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сферах: забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку, а також надання поліцейських послуг; захисту державного кордону та охорони суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні; цивільного захисту, захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій та запобігання їх виникненню, ліквідації надзвичайних ситуацій, рятувальної справи, гасіння пожеж, пожежної та техногенної безпеки, діяльності аварійно-рятувальних служб, а також гідрометеорологічної діяльності; міграції (імміграції та еміграції), у тому числі протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів. Міністр внутрішніх справ став виключно політичною фігурою, який виступає лобістом і супервайзером усіх підрозділів, які входять до системи МВС України.

У свою чергу вищі навчальні заклади зі специфічними умовами навчання, що здійснюють підготовку поліцейських, незважаючи на такі зміни, залишилися у складі Міністерства внутрішніх справ України без урахування їхньої специфіки, яка виявляється в тому, що зазначені навчальні заклади здійснюють підготовку поліцейських, їхньому науково-педагогічному складу присвоєні спеціальні звання поліції (що не властиво працівникам МВС України), замовниками на підготовку фахівців є саме Національна поліція України. Враховуючи це, цілком логічним вбачається підпорядкування вищих навчальних закладів зі специфічними умовами навчання, що здійснюють підготовку поліцейських, саме Національній поліції України. У свою чергу повноваження Міністерства внутрішніх справ України щодо управління діяльністю вищих навчальних закладів зі специфічними умовами навчання, що здійснюють підготовку поліцейських, повинні бути суто координаційними.

Крім того, пунктом 6 частини 1 статті 1 Закону України «Про вищу освіту» [3] у визначенні вищого військового навчального закладу (вищого навчального закладу зі специфічними умовами навчання) законодавцем розрізняються вищі навчальні заклади зі специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку фахівців з метою задоволення потреб МВС України та Національної поліції України, що ще раз свідчить про необхідність їх розмежування.

З огляду на вищезазначене, актуальними є пропозиції щодо внесення змін до Закону України «Про Національну поліцію» в частині визначення правового статусу вищих навчальних закладів зі специфіч-

ними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, а також науково-дослідних установ та установ забезпечення. При цьому вищий навчальний заклад зі специфічними умовами навчання, який здійснює підготовку поліцейських, слід визначити як заклад вищої освіти державної форми власності, що здійснює на певних рівнях освіти підготовку курсантів (слухачів, студентів), ад'юнктів, докторантів для подальшої служби на відповідних посадах поліцейських з метою задоволення потреб Національної поліції України. Діяльність вищих навчальних закладів зі специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, повинна координуватися Міністерством внутрішніх справ України. Структуру вищих навчальних закладів зі специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, затверджує Міністр внутрішніх справ України за пропозицією їхніх керівників та за погодженням із центральним органом управління поліції. Організація діяльності вищих навчальних закладів зі специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, визначається Міністром внутрішніх справ України з урахуванням положень цього Закону, Закону України «Про вищу освіту» та інших нормативно-правових актів. Порядок проходження служби працівниками вищих навчальних закладів зі специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, що мають спеціальні звання поліції, визначаються Законом «Про національну поліцію» та іншими нормативно-правовими актами. Такі положення чітко визначають адміністративно-правовий статус вищих навчальних закладів зі специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських, та надають можливість застосування для їхніх працівників положення Закону України «Про Національну поліцію», зокрема й у контексті забезпечення безпечного середовища життєдіяльності населення.

Щодо подальших кроків забезпечення пріоритетного напрямку діяльності органів системи МВС зі створення безпечного середовища із залученням до цього процесу як територіальних громад, так і суспільства загалом [4], як на національному, так і на локальному рівні запроваджується реалізація різних проектів, покликаних забезпечити завдання Стратегії розвитку органів системи МВС-2020.

Реалізація численних заходів, передбачених національними та локальними проектами, спрямована на створення безпечного середовища життєдіяльності людей, забезпеченого орієнтованою на потреби населення діяльністю органів системи МВС, їх швидким і компетентним реагуванням на надзвичайні ситуації і події, що загрожують особистій чи публічній безпеці, їх превенцією та активною участю громадян [4].

Прикладом успішної реалізації проектів щодо створення безпечного середовища на локальному рівні є проект «Безпечний будинок», який наразі реалізується майже у всіх регіонах нашої країни. Він передбачає тісну спільну роботу за участі мешканців будинків, під'їздів, приватних господарств, поліції та місцевої влади для реалізації заходів, спрямо-

ваних на забезпечення безпеки їхніх мешканців та власності.

Схожим проектом є проект «Сусідська варта», який передбачає взаємодію громади, влади й поліції, коли мешканці разом із поліцейськими слідкують за публічною безпекою і порядком на певній території, а також повідомляють їм про будь-які факти, що можуть загрожувати безпечному середовищу на певній території. Наприклад, про невідому людину чи машину, які викликають сумніви в добросовісності, підозрілі події тощо. Аналогічний проект під назвою «Чужі на селі» реалізується в сільській місцевості. Як бачимо, в основу зазначених проектів покладено наявність активності з боку самих мешканців певної території задля створення їхньої безпеки.

Яскравим прикладом реалізації локальних безпечних проектів є запровадження Головним управлінням Національної поліції в Донецькій області Єдиного сервісно-аналітичного центру (UASC), робота якого спрямована на забезпечення безпеки громадян усієї Донецької області з використанням прогресивного технічного обладнання та інноваційних інтелектуальних комплексів програмного забезпечення. Функції Центру охоплюють приймання дзвінків за лініями «102» з території всієї Донецької області, забезпечення реагування нарядів поліції на вказані повідомлення та обробку сигналів, отриманих від інтелектуальної системи відеоспостереження.

Стосовно національних проектів, реалізація яких спрямована на створення безпечного середовища, можна навести приклад проекту «Шкільний офіцер поліції», метою якого є забезпечення безпечного навчального середовища, яке можна досягнути через посилену співпрацю місцевих сил поліції і адміністрацій шкіл у сфері профілактики правопорушень. Територія реалізації зазначеного проекту постійно поширюється через позитивні результати його впровадження. Маємо констатувати, що хоча досить багато уваги до проблем протидії булінгу приділяють засоби масової інформації, активну позицію навчальні заклади та окремі співробітники (адміністрація, вчителі) переважно не займають. Найбільш дієвими залишаються заходи, пов'язані із залученням співробітників поліції, за ініціативи окремих батьків, діти яких зазнають негативного впливу від учасників навчального процесу.

У межах реалізації Стратегії розвитку системи Міністерства внутрішніх справ України до 2020 року керівництвом відомства було оголошено запровадження єдиної диспетчерської служби екстреної допомоги 112, що передбачає комплексний підхід і консолідацію можливостей різних суб'єктів. Підтримуючи запровадження такої служби, яка засвідчила свою дієвість у багатьох європейських країнах, вважаємо, що її впровадження доцільно здійснювати за локальним принципом, в окремих регіонах, великих містах, які надалі інтегруються в єдину національну службу. З огляду на це Донецьким юридичним інститутом МВС України пропонується в межах діяльності щодо створення безпечного середовища реалізація пілотного проекту «Концепція «Безпеч-

не місто – Кривий Ріг», що являє собою комплексну автоматизовану систему безпеки та моніторингу в межах єдиної міської інфраструктури через консолідацію сил і засобів поліції, підрозділів ДСНС, медичних та комунальних служб для забезпечення безпеки на території міста, надання екстреної допомоги населенню із впровадженням сервісноорієнтованого підходу, а також обробку сигналів, отриманих від інтелектуальної системи відеомоніторингу. Реалізація зазначеного пілотного проекту дозволить визначити можливість упровадження та розвитку системи екстреної допомоги населенню за єдиним телефонним номером 112 на всій території України, випробувати окремі телекомунікаційні, інформацій-

но-комунікаційні, геоінформаційні, моніторингові компонентні підсистеми, які до неї входять.

Позитивна реалізація локальних проектів щодо створення безпечного середовища, підтримання їх територіальними громадами дає підстави їх переведення на національний рівень, коли впровадження відбувається по всій території України. Впровадження проектів спочатку на певній території чи в окремих регіонах дозволяє оцінити їхню ефективність, визначити можливості, проблемні моменти, провести аналіз діяльності задіяних суб'єктів з метою подальшого їх інтегрування в національні проекти з удосконаленням окремих проблемних питань, виявлених під час реалізації локальному рівні.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про Національну поліцію : Закон України від 02 липня 2015 року № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40–41. Ст. 379.
2. Андреев А.В. Місце навчальних закладів із специфічними умовами навчання, які здійснюють підготовку поліцейських у системі вищої освіти України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2017. Випуск 43. Т. 2. С. 9–12.
3. Про вищу освіту : Закон України від 01 липня 2014 року № 1556-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 37–38. Ст. 2004.
4. Про схвалення Стратегії розвитку органів системи Міністерства внутрішніх справ на період до 2020 року : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15 листопада 2017 року № 1023-р. *Офіційний вісник України*. 2018. № 23. Ст. 808.